

Námsætlanir heilsuhjálparaútbúgvingin

Inniheldur:

- Almennar lærugreinar
- Mál fyri yrkislærugreinar, vallærugreinar og próvtøku í endaligari tvørgreinaligari uppgávu.
- Eftirmeting og próvtøkuformar fyri yrkislærugreinar.

Almennar lærugreinar

Føroyskt C, 105 klokkutímar

Danskt D, 55 klokkutímar

Enskt C, 75 klokkutímar

Náttúrulæra D, 75 klokkutímar

Námsætlanir fyri almennar lærugreinar, herundir próvtøkuformur, liggja á namsaetlanir.fo og eru tær somu sum í øðrum yrkis- og miðnámskúlum.

Yrkislærugreinar

Leiklutur heilsuhjálparans, 70 klokkutímar

Møtið við borgaran, 75 klokkutímar

Røkt, 100 klokkutímar

Endurmenning, 112 klokkutímar

Yrkislærugreinar Heilsuhjálparaútbúgvingin

Grundvitan –

**Innflættað í allar lærugreinar í heilsuhjálparaútbúgvingini – svarar til danskt “Grundforløb”.
Almennarlæugreinar herundir.**

160 klokkutímar

1. Tað góða arbeiðsplássið
2. Reinføri
3. Heilsufremjan og fyribyrging
4. Borgari við hjartasjúku
5. Praktiskur stuðul
6. Persónlig hjálp
7. Borgari við diabetes typu 2, beinbroyskni
8. Endurmenning og vælferðartøkni
9. Borgari við KOL og demens
10. Vanligar aldursbroytingar
11. Fyrsta hjálp og eldslökking

HHJ Leiklutur heilsuhjálparans

70 tímar

Næmingurin dugir at nýta vitan um

1. bygnað og lóggávu í heilsuverkinum, til dømis tagnaðarskyldu, skjalainnlit og viðmæli fyri at kunna røkja arbeiðsøki hjá heilsuhjálparanum.
2. galdandi tænastrá og heilsulógir og eisini um reglur fyri at fáa uppgávur tillutaðar (delegering) soleiðis at virki heilsuhjálparans er innan fyri teir karmar, sum førleiki hansara gevur.
3. lóggávu og lokalar leiðreglur viðvíkjandi óætlaðum hendingum, fyri at vera við í og taka samábyrgd av, at tryggin í praktiska arbeiðinum mennist.
4. almanna- og heilsupolitisk endamál, heilsuavtalur og visitatiósskipanir fyri at grunda yvir, hvussu heilsuhjálparastarvið kann røkjast.
5. dygdarásetingar, veitingar- og tænastrá, ið borgarin hevur rætt til, fyri at kunna raðfesta uppgávur eftir tørvi og virkiførleika borgarans.
6. hvussu arbeiðsplássið er skipað og eisini vitan um móguleika fyri ávirkan á egnu arbeiðsumstøður, fyri sjálvstøðugt at kunna taka samábyrgd av trivnaði á arbeiðsplássinum.
7. hvat samstarv yvir geirar og tvørfakliga hevur at týða fyri fak- og mynduleikapersónin, um skjalfesting og um at bera víðari fakligar upplýsingar fyri at gera tilgongd borgarans skipaða og samanhangi.
8. arbeiðsøki hjá viðkomandi starvsfeløgum fyri at gera viðkomandi eygleiðingar av borgaranum, áðrenn heitt verður á aðrar fakkpersónar.

HHJ Møtið við borgaran

75 tímar

Næmingurin dugir at nýta vitan um

1. menniskjaáskoðan og etik, fyri at grunda yvir etiskar tvístøður í professionellu umsorganini.
2. egnu mentan og mentanina hjá øðrum, tá hann møtir borgaranum, og vitan um lívssøgu borgarans fyri at stuðla einum gerandislívið, ið gevur meining fyri borgaran.
3. sambandi manna millum, samskifti, javnvirði og empati fyri sjálvstøðugt at tilrætisleggja og fremja professionella samrøðu við borgaran og avvarandi.
4. samskifti, samstarv, handfaring og fyrbyring av ósemjum, tá hann møtir borgaranum, fyri sjálvstøðugt at vera við til at menna eitt gott sálarligt umhvørvi.
5. endurmenning í gerandisdegunum fyri at kunna arbeiða stuðlandi og taka borgaran og avvarandi uppí at seta mál fyri hesum
6. munnligt og skrivligt fakmál fyri at bera fram og skjalfesta tað, hann eygleiðir hjá borgaranum.
7. grundleggjandi tørv, eygleiðingarhættir og meting av likamligu, sálarligu og sosialu heilsustøðu borgarans fyri at stuðla og leiðbeina (guide) borgaranum mun til eginumsorgan.
8. amboð at fyrbyrgja harðskap og maktmisnýtslu, vitan um at fyrbyrgja, og arbeiða við, hvussu virðing og tign verður varðveitt í røkt av borgaranum, eisini borgarum við demens.

HHJ Røkt

100 tímar

Næmingurin dugir at nýta vitan um

1. grundleggjandi tørv og førleikastøði menniskjans, til í samstarvi við borgaran at tilrættisleggja, greiða úr hondum og eftirmeta røktar- og umsorganaruppgávur, ið fremja eginumsorgan borgarans
2. meginreglur fyri reinføri og arbeidshættir í sambandi við at handfara mat, skifta seingjarklæði, skilja skitin klæði og gera reint, til sjálvstøðugt at fyribygja og steðga smittu og eisini sjálvstøðugt at greiða úr hondum praktiskar uppgávur í heiminum.
3. meginreglur fyri reinføri, at avbróta smittuvegir, mannagongdir í persónligum reinføri, munn- og tannarøkt, og umsiting av heilivági sambært givna heimild, til sjálvstøðugt at veita borgaranum røkt og umsorgan.
4. samstarv í endurmennandi virksemi, og soleiðis stuðla borgaran til luttøku í virksemi, tá praktisk og persónlig hjálp skulu raðfestast og veitast.
5. førleikastøði hjá borgaranum við aldursbroytingum, um tørv hansara og vanligastu kronisku sjúkur fyri at kunna tilrættisleggja, veita og eftirmeta persónligt reinføri og røktaruppgávur, við umsorgan og virðing fyri tí einstaka menniskjanum.
6. meginreglur fyri eygleiðingar av almennu heilsustøðu borgarans, við støði í galdandi lógum á heilsuøkinum um tíðliga at varnast, at eygleiða, eyðmerkja broytingar, at taka sær av, skjalfesta og seta seg í samband við røttu fakpersónar.
7. hvussu mannakroppurin er uppbygdur og virkar, um likamligar og sálarligar aldursbroytingar, fyri at kunna eygleiða og eyðmerkja eyðkend tekin um broyttan atburð og eisini at kunna seta í verk hóskandi tiltøk.
8. talgild amboð til at vegleiða og stuðla borgaranum í mun til talgildu tænastr landsins.
9. tær vanligastu demenssjúkurnar, sjúkuorsøkir og sjúkugongd til at greiða frá um, hvat demenssjúka hevur at siga fyri gerandisdag borgarans.
10. mógulig sjúkuoyðkenni hjá eldri borgaranum, sum hevur til dømis cystitis / bløðrubruna, pínu, vættrot og eykenni uppá delir, fyri at kunna tilrættisleggja og veita borgaranum røkt, umsorgan og stuðul.
11. Næmingurin hevur galdandi prógv í fyrstuhjálp.

HHJ Endurmenning

112 tímar

Næmingurin dugir at nýta vitan um

1. endurmennandi arbeiðshátt og við atliti at førleikastøði borgarans og saman við honum seta mál um virksemini, sum er við til at fremja førleikar og lívsdygd
2. at samstarva og stuðla sjálvsavgerðarætti borgarans í egnum lívi.
3. aldursbroytingar og um lívsstílsjúkur fyri at kunna arbeiða fyrribyrgjandi og at vegleiða borgaran í sunnum lívsstíli.
4. heilsugóðan kost, umsorgan í samband við máltíðina, m.a. at borðreiða og samstarvi við borgaran seta í verk fyrribyrgjandi og heilsufremjandi tiltøk í mun til føðsluríkan kost
5. lokal fyrribyrgingartilboð fyri at kunna borgaran um og vegleiða hann í at velja og brúka hesi
6. at fáa avvarandi og sjálvboðin at taka lut í samstarvinum um at tilrættisleggja vitbórið, sosialt, mentanarligt, kropsligt og skapandi virksemini, har tilgongdin er endurmennandi
7. røktarætlanir og venjingarætlanir fyri at kunna arbeiða miðvíst við endurmenningargongd borgarans og útfrá heildaráskoðan.
8. hvønn týdning netverkið hevur fyri, hvussu borgarin megnar endurvenjingargongdina, og kann stuðla borgaranum í at skapa netverk og finna møguleikar fyri stuðli í sjálvboðna netverkinum.
9. samskiftishættir, sum kunnu eggja borgaranum til eginumsorgan í fyrribyrgjandi og endurmennandi virkseminum.
10. arbeiðsumhvørvi og ergonomi til sjálvstøðugt at tilrættisleggja, átaka sær flytiuppgávur, at fyrribyrgja ov tungt arbeiði og arbeiðsvanlukkur við at brúka vælferðartøkni, hjálpitól og ergonomiskar arbeiðshættir.
11. vælferðartøkni fyri at kunna vegleiða borgaran í at brúka tøkni, sum kann stuðla undir førleikar borgarans og evni hansara at megna gerandisdagin.

Endamál fyri vallærugreinar

Endamálið er, at næmingurin mennir fakligan, sosialan og persónligan førleika eins og læringar-
førleika sín. Næmingurin skal í sínum arbeiði við vallærugreinunum prógva evni síni at samskifta og
samstarva og fáa móguleika at dýpa seg í ávís evnir innan almanna- og heilsuøkið.

Arbeiðshættir

Skal fevna breitt og geva næmingunum vitan og kveikja teirra áhuga fyri ymiskum, sum er
viðkomandi fyri heilsuøkið. Næmingarnar skulu velja evnið eftir áhuga og evninum verður arbeiðt
við í vallærugreinavíkuni. Arbeiðt verður við hugtøkum sum motivatióin, upplýsing,
hugburðsbroyting. Næmingarnar fáa dagliga vegleiðing. Næmingarnir skulu í høvuðsheitum arbeiða
á skúlanum, men móguleiki skal vera fyri námsvitjanum.

Framløga

Tað er upp til einstaku bólkarnar, hvussu tey leggja fram fyri hvørjum øðrum.

Skúlin kann tó avgera, at ein ávísur arbeiðsháttur verður nýttur.

Eftirmeting

Sama dag sum framløgurnar eru, eftirmetir lærarin munnliga saman við bólkinum. Mett verður um
næmingurin er staðin/íkkí staðin.

Endalig próvtøka í tvørgreinaligari uppgávu í heilsuhjálparaútbúgvingini

Støði fyri próvtøkuna eru førleikamálini fyri heilsuhjálparaútbúgvingina.

Endamál við próvtøkuni:

At geva móguleika at meta og skjalfesta yrkisfakligu førleikarnar hjá næminginum, innan uppgávur hjá heilsuhjálparum á almanna- og heilsuøkinum:

Professionell umsorgan, røkt og handaligur stuðul, við endurmenning fyri eygað.

Mál við próvtøkuni:

At næmingurin kann vísa at hann /hon lýkur førleikamálini fyri útbúgvingina.

Próvtøkan er munnlig og varir 30 min. pr. næming, við døming.

Vegleiðandi 10 min. til frammløgu hjá næminginum, 10 min. til samrøðu og spurningar um stakdømi og 10 min. til meting av avrikinum.

Próvtøkugrundarlag:

Ein stakdømisuppgáva, ið lýsir dømi um eina arbeiðsstøðu hjá heilsuhjálpanum. Heilsuskúlin ger uppgávuna, sum næmingurin trekkir, í minsta lagið 24 tímar **áðrenn** próvtøkuna.

Við støði í stakdøminum skal næmingurin:

1. Arbeiða við stakdøminum, við einum frymli ið skúlin ger
2. Fyrireika framløgu til munnligu próvtøkuna, útfrá punkt 1

Dømingargrundarlag:

Munnliga framløgan hjá næminginum er grundarlagið fyri dømingini.

Næmingurin skal í síni frammløgu um stakdømi vísa at hann/hon dugir at taka støði í viðkomandi førleikamálum fyri útbúgvingina. Næmingurin skal greiða frá fakligum umhugsanum í mun til valdir trupulleikar og loysnir í stakdøminum, herundir eisini viðkomandi ástøði og arbeiðsamboð innan almanna- og heilsuøkið.

Próvtakarin skal í sambandi við stakdømið sjálvstøðugt greiða frá teimum atlitum, sum ein heilsuhjálpari má taka, fyri at borgarin kann varðveita sína sálarligu og likamligu heilsustøðu. Próvtakarin skal greiða frá møguligum loysnum í stakdøminum. Próvtakarin skal eisini meta um sínar egnu loysnir við støði í førleikamálunum. Próvtakarin skal sýna, at hann dugir at nýta hugtøk og ástøði úr arbeiðsfrymilinum/arbeiðsspurningunum.

Næmingurin fær eitt talmet eftir galdandi próvtøku-skala, mett ú frá niðanfyrir nevndu førleikamálum fyri heilsuhjálparaútbúgvingina.

Øll førleikamál verða mett viðkomandi, tó fyri einstøk stakdømi, bert í tann mun, har tað er viðkomandi.

Førleikamál fyri heilsuhjálparaútbúgvingina og fyri endaliga uppgávu í heilsuhjálparaútbúgvingini

1. Næmingurin dugir sjálvstøðugt og í tvørfakligum samstarvi at útinna arbeiðið sum heilsuhjálpari sambært siðfrøðiligu og lógfestu reglunum, sum fylgja við ábyrgdini sum útbúgvandi starvsfólk í almannaverkinum og sambært ásettum dygdarskipanum, undir hesum áseting av tí tænaustøði, sum er galdandi fyri arbeiðsøki heilsuhjálparans.
2. Næmingurin dugir at virka sjálvstøðugt og fakliga grundað, tá broytingar eygleiðast í likamligu, sálarligu og sosialu heilsustøðu borgarans og dugir at nýta amboð til at varnast hesar broytingar tíðliga.
3. Næmingurin kennir mun á einføldum og samansettum borgaratilgongdum og dugir at samstarva professionelt við atlit til egnar førleika.
4. Næmingurin dugir sjálvstøðugt at veita praktiska og persónliga hjálp til borgarar, har tilgongdin er endurmennandi.
5. Næmingurin dugir í samstarvi við borgaran at stuðla undir tilrættisleggjan og samanhag í gerandisdegi borgarans.
6. Næmingurin dugir í tí endurmennandi arbeiðnum at stuðla borgaranum í vitbornum/intellektuelum, sosialum, mentanarligum, likamligum og skapandi virkseminum við virðing fyri orku og sjálvsavgerðarrætti borgarans, og fáa avvarandi við.
7. Næmingurin dugir sjálvstøðugt og saman við borgaranum og avvarandi at arbeiða heilsufremjandi og sjúkufyrirbyrgjandi, meðan arbeiðið, sum lagt er til rættis, verður gjørt.
8. Næmingurin dugir sjálvstøðugt og í samstarvi við onnur at eyðmerkja, tilrættisleggja, útinna og eftirmeta arbeiðsuppgávur og arbeiðstilgongdir sínar í mun til fastlagdar dygdarskipanir og áseting av tænaustøði.
9. Næmingurin dugir at arbeiða stuðlandi og nýta samskipti sum amboð fyri at leggja lunnar undir eitt professionelt og tvørfakligt virkisrúm og fyri at skapa eitt umhvørvi, ið fyrirbyrgir ósemju og harðskap.
10. Næmingurin dugir at skjalfesta fakligu arbeiðsuppgávur sínar í viðkomandi skjalfestingarskipanum og eisini at virka sambært galdandi reglum um fráboðanar- og tagnarskyldu.
11. Næmingurin dugir sjálvstøðugt at brúka viðkomandi vælferðartøkni og talgild hjálpitól.
12. Næmingurin dugir sjálvstøðugt at nýta almennar meginreglur um reinføri fyri at avbróta smittuvegir
13. Næmingurin dugir sjálvstøðugt og saman við øðrum at skapa eitt sálarliga og likamliga gott umhvørvi.

Galdandi fyri yrkislærugreinarnar

Undirvísing, økir, eftirmeting og próvtøkuhættir

Øki

Fakliga innihaldið í lærugreinunum er lutað sundur í kjarnaøki og ískoytisøki.

Kjarnuøkini eru kravd øki, í fakligu málunum og fevna um umleið 80% av klokkutímatalinum á hvørjum flokksstigi. Ískoytisøkini eru valfrí øki, sum lærari og næmingar í einstaka flokkinum velja í felag. Ískoytisøki fevna um umleið 20% av klokkutímatalinum á hvørjum flokksstigi. Næmingurin fer til munnliga próvtøku bæði í kjarnaøkjum og ískoytisøkjum.

Ískoytisøki eru valfrí øki, sum lærari og næmingar í einstaka flokkinum semjast um í felag. Ískoytisøki kunnu styðja og lýsa eitt ella fleiri kjarnaøki frá øðrum sjónarhornum og vera við til at menna førleikar næmingsins samsvarandi teimum førleikamálum, ið ásett eru. Endamálið við ískoytisøkjum er harumframt at geva skúlum og útbúgvingarbreytum rúm fyri serligum eyðkennum og arbeiðsháttum.

Kjarnaøkini eru ikki nóg mikið til, at næmingurin skal røkka teimum ásettu førleikamálunum. Við ískoytistilfari og viðkomandi tvørfakligum samstarvi verður farið meira í dýpdina. Á tann hátt verður kjarnatilfarið sett inn í eitt størri høpi.

Í minsta lagi ein undirvísingargongd verður lögð til rættis við einum ískoytisøki. Ískoytistilfarið skal saman við kjarnutilfarinum leggjast til rættis soleiðis, at eyðkennið hjá ymisku skúlaformunum kemur til sjóndar.

Eftirmeting og próvtøka

Eftirmetingar

Einstaki næmingurin skal eftirmetast ávegis í undirvísingargongdini við støði í annaðhvørt hansara skrivligu ella munnligum avrikum. Eftirmetingin skal altíð gerast eftir hvørt skúlaskeið, og skal úrslitið av hesari eftirmeting latast næmingunum skrivliga.

Næmingurin eigur at hava eina greiða fatan av støðu síni í mun til fakligu málini í lærugreinini og skal hava vegleiðing um, hvussu og hvørjum arbeiðast skal við fyri at røkka málunum.

Próvtøkuhættir

Hildin verður ein munnlig próvtøka. Talan kann vera um annahvørt próvtøkuhátt A ella B. Lærarin tekur í samráð við næmingarnar við endan av skúlaskeiði 2 avgerð um, hvørjum próvtøkuhátti flokkurin fer til próvtøku sambært. Allir næmingar í hvørjum flokki fara til próvtøku eftir sama próvtøkuhátti.

Próvtøkuháttur A

Próvhoyringin varir 20 minuttir, íroknað próvdøming. Fyrireikingartíðin er 40 minuttir íroknað útflýggjan av próvtøkuspurningi, tilfari og vegleiðing.

Próvtøkuspurningarnir verða settir við støði í evnum, økjum o.tíl., bæði út kjarnutilfarinum og ískoytistilfarinum. Próvhoyringin er ein faklig samtala millum próvtakara og próvhoyrara, og tekur samtalan støði í framløgu próvtakarans av tilfari tengt at próvtøkuspurningi, sum próvtakarin hevur arbeitt við í fyrireikingartíðini.

Próvtøkuspurningurin kann hava leiðbeinandi undirspurningar. Próvtøkugrundarlagið er ókent tilfar, sum próvhoyrarin hevur valt. Próvtøkugrundarlagið skal hava kelduávísing.

Próvtøkuháttur B

Próvtøkuháttur B er ein stakdømispróvtøka (case), har próvtakarin tekur eina uppgávu, sum hann skal arbeiða við. Til ber, at í mesta lagi 3 próvtakarar arbeiða saman í bólki um sama stakdømi.

Stakdømið, sum próvtakarin ella bólkurin tekur, skal nærri lýsa eina fjøltáttaða støðu hjá einum borgara ella einum bólki av borgarum. Saman við stakdøminum verða arbeiðsfrymil ella arbeiðsspurningar útflýggja.

Próvtakarin fær útflýggjað stakdømisuppgávuna upp til eina viku undan munnliga próvtøkudagin, sum Mentamálaráðið hevur ásett.

Próvhoyringin varir 20 minuttir, íroknað próvdøming. Eingin fyrireikingartíð er. Framløga próvtakarans tekur støði í einum skrivligum uppriti á millum 2-3 A4 ørk um stakdømið og um arbeiðsfrymil/arbeiðsspurningar. Próvhoyrari og próvdómari hava rætt at síggja uppritið. Próvtakari skal m.a. greiða frá ymiskum støðum hjá borgara í stakdøminum og frá teimum loysnunum, sum próvtakarin er komin fram til við støði í arbeiðsøkinum hjá einum heilsuhjálpara. Próvtakarin skal tengja ástøði í lærugreinini av stakdøminum.

Í próvtøkuhætti A verða próvtøkugrundarlagið og próvtøkuspurningarnir í talgildum líki send próvdómarinum til góðkenningar í seinasta lagið 5 dagar undan próvtøku.

Í próvtøkuhætti B verða stakdømi og frymil/arbeiðsspurningar send próvdómarinum til kunningar samstundis sum næmingarnir fáa tilfarið útflýggja.

Dømingargrundarlag

Próvtøkuháttur A

Próvhoyrt verður í ókendum, ótillagaðum tilfari, og tilfarið skal vera valt soleiðis, at tað í tema ella á annan hátt er knýtt at evnum, økjum o.tíl., sum arbeitt hevur verið við í undirvísingini. Tilfarið, ið er grundarlag undir munnligu próvtøkuni, skal í sínari heild síggja til, at øll faklig mál í lærugreinini eru umboðað.

Próvtakarin skal við støði í fakligari tilgongd og støðisførleikunum sýna evni sjálvstøðugt at leggja fram og viðgera tilfar við støði í próvtøkuspurningi/um. Hann skal sýna, at hann dugir at taka fram týðandi tættir í tilfarinum, seta teir í samband við tættir í undirvísingini og síggja próvtøkutilfarið úr frásjón.

Próvtøkuháttur B

Próvtakarin skal í sambandi við stakdømið sjálvstøðugt greiða frá teimum atlitum, sum ein heilsuhjálpari má taka, fyri at borgarin kann varðveita sína sálarligu og líkamligu heilsustøðu. Próvtakarin skal greiða frá móguligum loysnum í stakdøminum. Próvtakarin skal eisini meta um sínar egnu loysnir við støði í førleikamálunum. Próvtakarin skal sýna, at hann dugir at nýta hugtøk og ástøði úr arbeiðsfrymilinum/arbeiðsspurningunum.

Dømingin verður grundað á, í hvønn mun próvtakarin lýkur fakligu førleikamálini. Givið verður eitt próvtal við støði í einari heildarmeting av samlaða avriki próvtakarans.

Dømingargrundarlag – Próvtalslýsingar – støði - fyri allar próvtøkur

Próvtal	Heiti	Lýsing
12	Framúr gott	Munnliga framløgan er greið, samanhangandi og væl skipað. Málið í framløguni er fjølbroytt og neyvt. Próvtakarin er sera virkin í fakligu samrøðuni. Próvtakarin viðger og troytir evnið framúr væl, og evnisviðgerðin er væl grundað við bert fáum ella ongum týðandi manglum. Próvtakarin vísir, at hann hevur gott tak á háttalagi, hevur gott innlit í lærugreinina og dugir væl at nýta vitan og hugtøk úr lærugreinini. Hann megnar væl at flyta seg úr tí ítøkiliga til tað ótøkiliga.
7	Gott	Munnliga framløgan er greið, rímliga samanhangandi og hampiliga væl skipað. Málið í framløguni er hampiliga fjølbroytt og gott. Próvtakarin er virkin undir fakligu samrøðuni. Próvtakarin viðger evnið væl, og evnisviðgerðin er rímliga væl grundað, tó við fleiri manglum. Próvtakarin vísir, at hann hevur tak á háttalagi, hevur innlit í lærugreinina og dugir at nýta vitan og hugtøk úr lærugreinini. Hann megnar at flyta seg úr tí ítøkiliga til tað ótøkiliga.
02	Nøktandi	Munnliga framløgan er rímliga væl skipað. Málið í framløguni er nøktandi. Próvtakarin er við í fakligu samrøðuni. Evnisviðgerðin er grunn og heldur illa grundað; tó er hon nøktandi. Próvtakarin vísir lítið innlit í vitan og hugtøk í lærugreinini.

At skipa undirvísing

Undirvísingin tekur altíð støði í teimum førleikum, ið næmingurin hevur við sær av tí stigi, hann kemur. Námsætlan og útbúgvingarbygnaður skulu tryggja, at fortreytir fyri fjøltáttaðari undirvísing eru til staðar. Tað er ábyrgd lærarans at skipa undirvísingina.

Didaktiskar meginreglur

Í undirvísingini er umráðandi, at førleikarnir *at lurta*, *at tala*, *at lesa* og *at skriva* renna saman í eina heild.

Av stórum týðningi er tað, at kjarnaøkini fyri lærugreinina umskarast, tá ið tað ber til, og tá ið tað verður mett at vera hóskandi.

Munnligi tátturin skal vera raðfestur høgt, og samrøðan er kjarnin í hesum tátti. Munnligar framløgur skulu skipast inn í undirvísingartilgongdina, so næmingurin stigvíst venur seg við at leggja fram. Dentur verður lagdur á, at næmingurin sameinir munnligar framløgur við egin skrivlig verk, nýtslu av KT-amboðum, ymiskar samskiftishættir o.s.fr. Á tann hátt verður retoriski førleikin hjá næminginum mentur.

Skrivligi tátturin skal eins og tann munnligi í stóran mun vera skipaður inn í dagligu undirvísingina og í fakligu heildina. Á henda hátt kann næmingurin menna seg í skrivitilgongdini og í stigum ogna sær góðar skriviførleikar. Somuleiðis skal verða borið so í bandi, at skrivlig avrik í øðrum lærugreinum eisini kunnu vera partur av skrivligum avrikum í lærugreinini samskiftistøkni. Umframt at hetta styrkir um tvørfakliga samstarvið, gevur tað næminginum eina greiðari fatan av týðninginum, skriviførleiki hevur fyri alt skrivligt samskifti, og samstundis mennir tað evnini hjá næminginum at orða seg bæði munnliga og skrivliga.

Kanningararbeiði kann vera partur av tvørfakligum samstarvi og gera sítt til at menna skrivligu førleikarnar hjá næminginum.

Stigvøkstur

Stigvøkstur merkir støðuga framtøku av einum lægri stigi á eitt hægri. Í læringartilgongdini verður farið frá tí lætta til tað torføra, frá tí einfalda til tað torgreidda og frá tí ítøkiliga til tað úrtøkiliga. Stigvøkstur er oftast tíðartreytaður. Undir stigvøkstrinum liggur eisini kravið um vaksandi ábyrgd og virknari luttøku. Umráðandi er í hesum sambandi, at ljós verður varpað á teir leiklutir, sum næmingur og lærari kunnu hava hvør sær. Samrátt verður um, hvat er best at gera, og hvussu hetta verður gjørt, so næmingurin fær ávirkan á undirvísingina og á sína egnu læring.

Stigvøkstur kemur serstakliga til sjóndar í teimum førleikamálum, sum lýst eru í námsætlanini. Málini lýsa framúravrikið (hægsta próvtal) og eru bindandi, soleiðis at skilja, at lærari og næmingur altíð arbeiða fram ímóti at náa teimum ásettu málunum so væl sum gjørligt. Fyri at tryggja stigvøkstur er neyðugt, at sett verða ávegismál, sum hjálpa næminginum fram móti endaligu málunum. Umráðandi er eisini, at lærarin er tilvitaður um fortreytirnar hjá einstaka næminginum og tillagar undirvísingina eftir einstaka næminginum. Lærarin skal leggja undirvísingina til rættis, so næmingurin veit frammanundan, hvørji ávegismálini eru. Næmingurin skal gerast tilvitaður um tey krøv, ið sett verða, so hann kann seta upp mál, umhugsa og leggja til rættis sína egnu menning. Næmingurin skal greitt fáa at vita, hvussu hann verður eftirmettur, og hvat metingarstøðið er.

At læra at læra

Næmingurin skal gerast tilvitaður um, hvat í grundini tað er at læra. Eisini skal næmingurin gerast tilvitaður um ymiskar læringarhættir, og hvat endamálið við læringini er.

Undirvísingin skal sostatt ikki bert savna seg um tað, sum lært verður, men eisini um, hvussu lært verður. Umráðandi er, at hugtakið *læring* verður lýst og viðgjørt í flokkinum, so næmingurin gerst tilvitaður um, hvat hugtakið ber í sær. Næmingurin skal regluliga gerast varugur við, hvussu læringartilgondin er ætlað, og hann skal verða eggjaður til at umhugsa sína egnu støðu í henni. Dentur verður eisini lagdur á heimaarbeiði og tann týðandi leiklut, hetta hevur í fakligu menningini.

Næmingurin skal frá fyrsta degi skilja týðningin av lærugreinini. Tá ið arbeið verður við ymiskum tátum í lærugreinini, verða ymiskir førleikar mentir. Næmingurin skal fáa fatan av, hvat hesir førleikar kunnu verða brúktir til, eisini uttan fyri skúlans gátt. Undirvísingin skal gera næmingin tilvitaðan um, at hann í lærugreinunum mennist og gerst førur fyri at arbeiða greinandi og sjálvstøðugt. Eisini skal næmingurin verða tilvitaður um, at hann í lærugreinunum mennir sær førleikarnar at koma til orðanna í nógvum ymiskum tekstsløgum og samskiptisstøðum.

Arbeiðshættir

Arbeiðshættir skulu veljast so, at teir eru við til at røkka teimum málum, ið sett eru. Í øllum kjarnaøkjum er umráðandi at leggja arbeiðið soleiðis til rættis, at ein líðandi stigvøkstur verður tryggjaður.

Ymiskir arbeiðshættir verða nýttir so, at fjølbroytni í lærugreinini kann verða framt miðvíst. Arbeiðshættir kunnu fevna um lærarafyrilestur, einstaklingsverkefni, næmingaframløgur, samrøður í flokkinum, bólka- og toymisarbeiði, verkætlanarefni o.l.

Næmingurin skal ikki einans duga at fyrihalda seg til boðskap *úr* tekstum, *frá* lærara og floksfeløgnum, men í eins stóran mun duga at miðla vitan og boðskap *til* lærara, floksfelagar og móttakarar uttan fyri flokshølið umframt skúlans gátt.

Arbeiðshættirnir eru tískil neyvt samantvinnaðir við serligum atlitum at, hvussu bæði munnligi og skrivligi tættirnir verða útintir.

Endamálið við teimum ymsu arbeiðsháttunum er at menna aðrar førleikar enn teir reint fakligu, tað eru førleikar sum t.d. at leita upp og ognar sær viðkomandi vitan, at granska, at arbeiða sjálvstøðugt, at seta sær mál og at arbeiða evnislagað og miðvíst, at arbeiða tíðaravmarkað, at samstarva, at samhugsa, at brúka og hugsa vitan í nýggjum høpi, at leggja til rættis og evna til eitt avrik, at gera uppgávuorðingar, at brúka ymisk háttaløg, at hugsa nýtt og verkseta, at hugsa djúpari og breiðari um ávíst evni, umframt at taka á seg ábyrgd og hava virðing.

Kanningararbeiði kann vera gjørt í sambandi við skrivlig avrik. Kanningin skal fevna um í minsta lagi eina verkætlan við ítøkiligum úrsliti.

Næmingarnir skulu sjálvstøðugt fordjúpa seg í ein fakligan spurning. Smærri kanningararbeiði verða framd og viðgjörd.

Lærari má altíð gera sær sjálvum og næmingum greitt, hvat endamálið við ávísnum arbeiðshátti er.

Samstarv

Samstarvast skal við ymiskar lærugreinar um ymisk evni, eitt nú menning av skapandi evnum og KT-førleikum.

Tvørfakligt samstarv kann vera meira ella minni bindandi – frá fullkomnari samkoyring millum lærugreinar við felags tímum og felags tvørfakligum verkætlanum, til bert at fevna um avtalur millum lærarar um at fylgjast í lesnaði (lesa parallelt), t.e. at taka upp somu evni í fleiri lærugreinum samstundis, og soleiðis geva næmingunum fleiri ymiskar tilgongdir til sama spurning.

Tvær høvuðsgrundgevingar eru fyri tvørfakligum samstarvi: 1) ein almenn, ið snýr seg um førleikarnar, næmingurin skal ognar sær og bjóða fram á arbeiðsmarknaðinum, og 2) ein námsfrøðilig, ið snýr seg um skiftandi arbeiðshættir og at geva næminginum innlit í tvørfakligar samanhangir.

Tvørfakligt samstarv skal hjálpa næminginum at síggja lærugreinarnar sum partar av størri heild og letur samstundis upp fyri øðrum og víðari sjónarmiðum. Harumframt eru evnini at samstarva og síggja samanhangir avgerandi, tá ið næmingurin fer undir víðari lestur ella út á arbeiðsmarknaðin.

Skrivlig avrik

Skrivligi parturin letur upp fyri tvørfakligum samstarvi og við tí øðrvísi skrivligum avrikum. Heldur enn at lata eitt avrik inn bara í *einstøku lærugreinini*, kann talan verða um tvørfakligt samstarv.

Næmingurin skal hava venjing í at skriva so, at hann eisini skrivliga kann vera partur av toymisarbeiði og verkætlanum. Á tann hátt kann næmingurin mennast til at geva og taka ímóti viðmerkingum til skrivligu uppritini, sum verða lögð fram, á mennandi hátt. Kunningartøknin letur upp fyri munagóðum og ítøkiligum møguleikum í sambandi við vegleiðing og umrøðu í sjálvari skrivitilgongdini.

Arbeitt verður við uppgávum og verkætlanum, har dentur bæði verður lagdur á arbeiðsgongd og úrslit. Hetta kann samlast í skjalamappu (portfolio) / loggbók hjá hvørjum einstøkum næmingi, so at undirvísingargongdir og fakliga menningin hjá næminginum verða skjalfest.

Samrøða

Munnlig framseting hevur reglur og lýsingar, sum næmingurin skal duga at nýta og framhaldandi menna. Skúlin skal tí leggja dent á frásøgn og málburð, og við hesum eggja til forvitni og skapa áhuga fyri móðurmálinum sum vitborið amboð, ið skal víðka sjónarringin hjá næminginum. Allir flokkar skulu tí gera royndir við málinum, eitt nú við sínámillum tosi og við tí at siga frá.

Skúlin skal vera so rúmur, at til ber at tosa um kenslur, evni, hugtøk og hendingar í gerandisdegnum. Arbeidast skal við tí at lurta og tí at vera umhugsin, samstundis sum orðaval og talugávur mennast. Næmingurin skal sleppa at royna veruligar eins væl og gjørdar samrøður. Floks- og bólkakjak skal javnan eftirmetast so, at næmingarnir gerast tilvitaðir um, hvat tað er, sum fær tosið á glið, og samrøðuna ella orðaskiftið at rigga og ganga væl.

Lívlong læring

Umráðandi er, at næmingurin gerst tilvitaður um samfelagsliga og persónliga týðningin av tí menniskjaliga og samfelagsliga tilfeingi, útbúgving er. Tí skulu næmingar eggjast til at umhugsa sína egnu framtíð og seta sær persónlig mál, har lærarin leggur lag á og skapar umstøður, sum stimbra hugin til at læra nýtt alt lívið.